

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2017

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIÐ

DÉ CÉADAÍN, 7 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar roghnach a fhreagairt, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í ceist faoi Ábhar Roghnach 2 an t-aon cheist as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar roghnach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.

Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.

Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

	Fíor	Bréagach
Tá lipidí (sailte) comhdhéanta d'aigéid shailleacha agus de ghliocról.		
Tá an eilimint nítrigin i lipidí (sailte).		
Cabhraíonn aigéid shailleacha óimige 3 leis an mbaol an ghalair chroí a laghdú.		

2. Ainmnigh **trí** fhoinse éagsúla de shnáithín sa réim bia. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

3. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu luach bitheolaíoch ard nó luach bitheolaíoch íseal atá ar na bianna próitéine ar an liosta thíos. (6)

Bianna Próitéine	Luach Bitheolaíoch Ard	Luach Bitheolaíoch Íseal
Uibheacha		
Piseanna		
Iasc		

4. Liostaigh **dhá** fheidhm bhitheolaíocha atá ag cailciam. (6)

(i) _____

(ii) _____

Ainmnigh **dhá** fhoinse mhaithe cailciam sa réim bia.

(i) _____ (ii) _____

5. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** threoirlíne maidir le bia sláintiúil do mhná atá ag iompar clainne. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

6. Tabhair **dhá** shampla de bhianna difriúla a bheadh oiriúnach do **gach** ceann de na modhanna cócaireachta seo a leanas. (6)

Modhanna Cócaireachta	Sampla 1	Sampla 2
Gríoscaidh		
Galú		
Róstadh		

7. Bain úsáid as na focail ar an liosta thíos chun na ráitis seo a leanas faoi ghránaigh a chríochnú. (6)

bran inspeirm príomh stáplacha

Is í an _____ an pháirt is mó den ghrán agus is inti atá an stáirse.

Is _____ bhianna iad gránaigh in an-chuid tíortha.

Ceallalós is mó atá sa chiseal ar a dtugtar an _____.

8. Cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá **gach** ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

	Fíor	Bréagach
Cuireann breiseáin bhia le seilfré bianna.		
Tá sé ceadaithe dathúcháin shaorga a chur isteach i mbia naíonán.		
Is é reachtaíocht an AE (EU) a rialálann an úsáid a bhaintear as breiseáin bhia.		

9. Luaigh **trí** shlí ina dtugann an tAcht um Dhíol Earraí agus Soláthar Seirbhísí (1980) cosaint don tomhaltóir. (6)

- (i) _____

- (ii) _____

- (iii) _____

10. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** phointe ba chóir a chur san áireamh nuair a bhíonn teicstílí á roghnú don teach. (6)

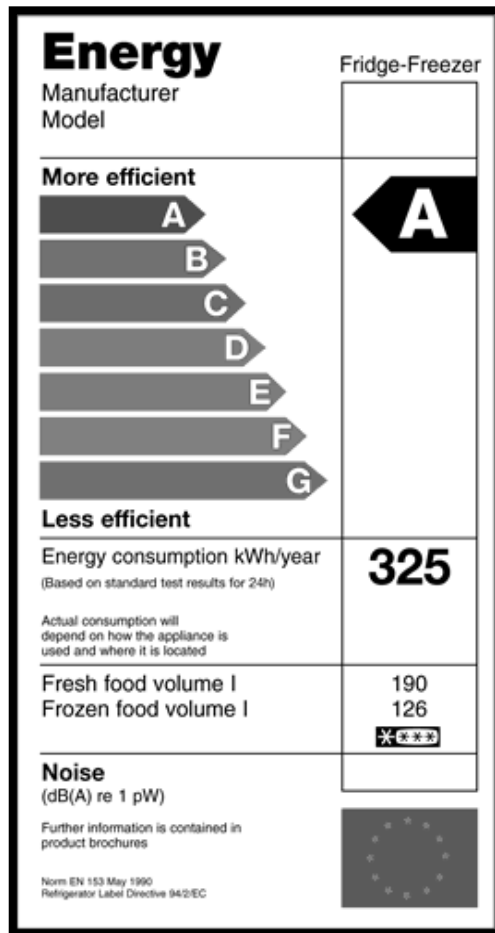
- (i) _____
- (ii) _____

Ainmnigh **dhá** fhabraic a bheadh oiriúnach do theicstílí tí.

- (i) _____ (ii) _____

11. Míningh slí **amháin** a mbaineann an tomhaltóir tairbhe as an lipéad thíos.

(6)

(www.which.co.uk)

12. Tabhair sampla **amháin** de na cineálacha truaillithe seo a leanas.

(6)

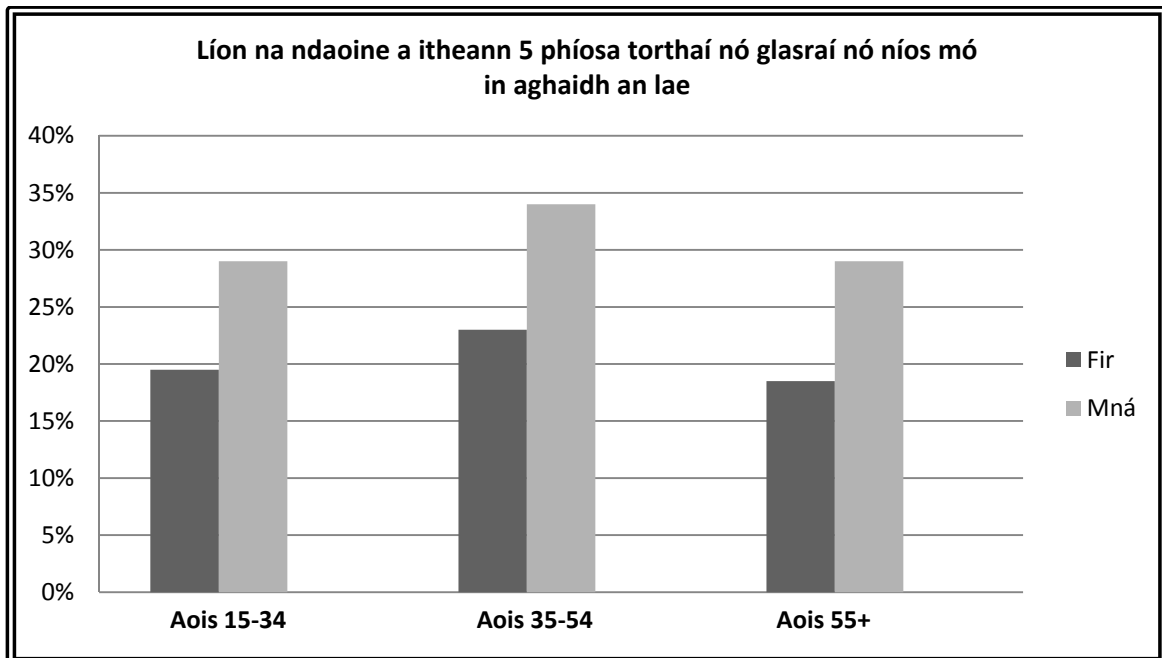
Cineálacha truaillithe	Sampla
Truailliú aeir	
Truailliú uisce	
Truailliú torainn	

Roinn B

Freagair **Ceist 1** agus **dhá** cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceistanna 2, 3, 4 agus 5.

1. **‘Molann an Eagraíocht Dhomhanda Sláinte dúinn cúig phíosá torthaí agus glasraí ar a laghad a ithe gach lá.’** *(Suirbhé um Éire Shláintiúil, 2015)*

(a) Agus tú ag baint úsáide as an eolas thuas:

- (i) dean trácht ar on táble thuas **agus** tabhair cúis **amháin** a n-itheann mná níos mó torthaí agus glasraí ná fir i **ngach** ceann de na **trí** aoisghrúpa éagsúla. (15)

- (ii) mol **trí** shlí inar féidir le fir an méid torthaí agus glasraí a itheann siad gach lá a mhéadú. (12)

(b) Tabhair cuntas ar Vitimín C faoi **gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas:

- foinsí sa réim bia
- feidhmeanna sa chorp
- iarmhairt na heaspa. (28)

(c) Cuidíonn Vitimín C le hionsú cothaitheach. Ainmnigh ceann **amháin** de na cothaithe seo. (5)

(d) Pléigh **ceithre** thoisc ba chóir do thomhaltóirí a chur san áireamh nuair a bhíonn torthaí **agus** glasraí réamhullmhaithe (saoráideacha) á roghnú agus á gceannach acu. (20)

2. Tugann club bricfeasta deis do scoláirí an béile is tábhachtaí sa lá a bheith acu. Téann Pól agus Laoise chuig club bricfeasta ina n-iarbhunscoil. Sa tábla thíos taispeántar na béilí a itheann Pól agus Laoise le linn gnáthlá scoile.

Bricfeasta (Club Bricfeasta)	Babhla leite Cartán iógairt Gloine sú oráiste
Sos ar maidin	Criospaí salainn agus fínéagair
Lón	Rollóg d'arán bán agus líonadh de leathán seacláide inti Canna d'oráiste súilíneach
Dinnéar	Píotsa cáis agus sceallóga Barra seacláide Gloine bainne

- (a) (i) Déan trácht ar an mbricfeasta a itheann Pól agus Laoise ag an gclub bricfeasta.
- (ii) Tabhair sonraí maidir le **trí** fhadhb a bhaineann leis an réim bia a d'fhéadfadh teacht chun cinn má leanann Pól agus Laoise ar aghaidh ag ithe na mbéilí thuasluaite don sos ar maidin, don lón agus don dinnéar. (20)
- (b) Mol biachlár eile do Phól agus Laoise don sos ar maidin, don lón **agus** don dinnéar. (15)
- (c) Pléigh **trí** thoisc a mbíonn tionchar acu ar na roghanna bia a dhéanann scoláirí in iarbhunscoileanna. (15)

3. 'Caitheann do Bhúistéir Ceirde leis an bhfeoil mar tháirge ardchaighdeáin agus beidh sé lánsásta leideanna cócaireachta a thabhairt dá chustaiméirí agus comhairle a chur orthu maidir le feoil a stóráil.' (www.craftbutchers.ie)

- (a) Tabhair cuntas **(i)** ar luach cothaitheach **agus (ii)** ar luach diaitéiteach na feola. (20)
- (b) Tabhair breac-chuntas:
- (i) ar na slite a dtéann an chócaireacht i bhfeidhm ar an bhfeoil
- (ii) na treoirlínte maidir le feoil a stóráil. (16)
- (c) Mínigh **dhá** chúis a mbíonn feoil righin **agus** ainmnigh **dhá** mhodh éagsúla le feoil a dhéanamh bog. (14)

4. Déantar cuisneoirí a dhearadh le bia a choimeád úr agus le cuidiú chun cur amú bia a laghdú.

- (a) Pléigh **ceithre** thoisc ba chóir a chur san áireamh nuair a bhíonn cuisneoir á roghnú do theaghlach. (20)
- (b) Leag amach na torthaí ar staidéar a rinne tú ar fhearas cuisniúcháin. Déan tagairt dóibh seo a leanas:
- cineál an fhearaí chuisniúcháin
 - treoirlínte a bhaineann lena úsáid
 - na gnéithe nua-aimseartha. (20)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** fhoinse eolais do thomhaltóirí atá ar fáil nuair a bhíonn fearais tí á gceannach acu. (10)

5. Tá an teaghlach ar cheann de na hinstitiúidí is tábhachtaí inár sochaí, agus tá athrú ó bhonn tagtha air taobh istigh de thréimhse an-ghairid.

- (a) Déan cur síos ar **gach** ceann de na struchtúir theaghlaigh seo a leanas:
- teaghlach núicléach
 - teaghlach sínte
 - teaghlach cumaisc. (18)
- (b) Pléigh **trí** shlí inar athraigh na rólí inscne sa teaghlach nua-aimseartha. (15)
- (c) Tabhair cúis **amháin** a bhfuil sé tábhachtach uacht a dhéanamh. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** ghné thábhachtacha a bhaineann le huacht bhailí. (17)

Roinn C

Freagair **ceist roghnach amháin** as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í an cheist faoi **Ábhar Roghnach 2, an t-aon cheist** as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.**

1.(a) Taispeántar thíos samplaí de stíleanna tithíochta in Éirinn.

(www.google.com)

(www.plan-a-home.ie)

(www.seandaly.com)

- (i) Pléigh **ceithre** thoisc a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an rogha stíl tithíochta a dhéanadh lánúin óg. (20)
- (ii) Ainmnigh modh inslithe **amháin** a mholfá do **gach** ceann de na limistéir seo a leanas sa teach **agus** déan cur síos air:
- an t-áiléar
 - na ballaí
 - na fuinneoga. (15)
- (iii) Luaigh **trí** bhuntáiste a bhaineann le teach a bheith inslithe go maith. (15)

agus

1.(b) Is uirlis chumhachtach é an dath a úsáidtear sa dearadh le teach álainn a chruthú.

- (i) Mínigh conas is féidir úsáid a bhaint as an dath le hatmaisféar a chruthú in dteach teaghlaigh. (15)
- (ii) Mol **dhá** bhogfheisteas a chuirfeadh leis an gcuma atá ar sheomra suite a maisíodh le déanaí. Tabhair cúiseanna le do rogha. (15)

nó

1.(c) 'Is fuinneamh cumhachtach ilfheidhmeach é an leictreachas ach is féidir leis a bheith dainséarach mura mbaintear úsáid as mar is ceart.'

(www.esbnetworks.ie)

- (i) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** threoirlíne maidir le leictreachas a úsáid go sábháilte sa teach. (15)
- (ii) Mol cineál **amháin** soláthar fuinnimh (seachas an leictreachas) don teach. Tabhair cúiseanna le do rogha. (15)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **2(a)** agus **2(b)** nó **2(c)** a fhreagairt.

2.(a) Is ócáid an-tábhachtach é damhsa na ndeibheanna i saol go leor déagóirí.

(www.debs-suits-online.com)

(www.debs-dresses-online.com)

(i) Déan trácht ar oiriúnacht na bhfeisteachas do dhamhsa na ndeibheanna a thaispeántar thuas. Déan tagairt dóibh seo:

- cruth
- comhréir
- gnéithe dearaidh.

(18)

(ii) Mol oiriúint **amháin** a d'fhéadfá a chur le ceachtar den dá fheisteachas thuas chun iad a fheabhsú. Tabhair cúis le do rogha.

(7)

agus

2.(b) 'Tá snáithíní nádúrtha san faisean agus is iad na snáithíní seo a roghnaíonn cuid mhór dearthóirí óga.' (www.wildfibres.co.uk)

(i) Déan snáithíní nádúrtha a aicmiú **agus** tabhair sampla **amháin** i **ngach** aicme acu.

(8)

(ii) Ainmnigh tástáil **amháin** le snáithín nádúrtha a aithint **agus** déan cur síos uirthi.

(7)

nó

2.(c) Tá tionscal ollmhór faisin cruthaithe ag dearthóirí faisin san 21ú haois.

(i) Ainmnigh dearthóir faisin Éireannach **amháin agus** déan trácht ar an ionchur a bhí aige / aici i bhfaisean na hÉireann.

(6)

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** nós faisin atá coitianta faoi láthair i measc déagóirí.

(9)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo **3(a)** agus **3(b)** nó **3(c)** a fhreagairt.

3.(a) 'Ó thosaigh an cúlú eacnamaíochta tháinig méadú de níos mó ná 100,000 duine ar líon na ndaoine atá beo bocht in Éirinn. Sa lá atá inniu ann, tá níos mó ná 750,000 duine beo bocht in Éirinn.' (www.socialjustice.ie 2016)

(i) Sainmhínigh *bochtaineacht*. (6)

Mínigh **gach** ceann díobh seo a leanas:

- bochtaineacht choibhneasta
- bochtaineacht iomlán. (12)

(ii) Ainmnigh trí ghrúpa daoine atá i mbaol na bochtaineachta **agus** luaigh an tionchar a bhíonn ag an mbochtaineacht ar **gach** grúpa díobh. (18)

(iii) Ainmnigh eagraíocht dheonach **amháin** a chuireann tacaíocht ar fáil do dhaoine atá i mbaol na bochtaineachta **agus** tabhair sonraí fúithi. (14)

agus

3.(b) Caitheann duine cuid mhór dá shaol ag obair.

(i) Déan plé ar **thrí** thoisc a théann i bhfeidhm ar dhearcadh duine ar a chuid oibre. (15)

(ii) Tabhair breac-chuntas ar an tairbhe a bhaineann siad seo as obair dheonach:

- an duine aonair
- an pobal. (15)

nó

3.(c) 'Is céim fhíorthábhachtach spreagúil de shaol linbh í an luath-óige. Is ag an am sin a fhoghlaimíonn siad an oiread sin fúthu féin, faoi dhaoine eile, agus faoin saol mórthimpeall orthu.' (www.limerickchildcare.ie)

(i) Ainmnigh **dhá** rogha réamhscoile do leanaí atá ar fáil do thuismitheoirí **agus** tabhair sonraí fúthu. (15)

(ii) Pléigh **trí** bhuntáiste do leanaí óga a bhaineann le freastal ar réamhscoil. (15)

Leathanach Bán